

Б. Андрушків
академік АЕН України
Н. Кирич
О. Погайдак
Л. Мельник
м. Тернопіль

ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ, ЯКИЙ ЛЕЖИТЬ В ОСНОВІ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ СИЛ І ВИРОБНИЧИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЯКИЙ МОЖЕ ПІДНЯТИ ЇЇ ЕКОНОМІКУ

(Наратив у контексті семитомника «Технологічний імператив розвитку інтелектуального потенціалу України» за наук. ред. д.е.н., проф. В.А. Ткаченка)

Наукова, технічна чи економічна теорія не є набір уже готових пропозицій, впровадження яких у державній політиці принесе, якнайкращі наслідки. Вона скоріш являється методом, ніж вченням, інтелектуальним інструментарієм, технікою мислення, допомагаючи тому, хто володіє нею, приходити до вірних рішень.
(з висловлювань В.А. Ткаченка)

Вступ або Актуальність досліджуваної проблеми. Економіка України переживає складний процес економічних реформ. Необхідно сказати, що цей процес триває в умовах суспільних трансформацій, які характерні радикальними перетвореннями не лише в економіці, а і в політиці, соціально-гуманітарній, техніко-технологічній сферах.

Без сумніву такі панорамні зміни з позитивними результатами не можливі без ефективного залучення до цих процесів потужного в Україні інтелектуального потенціалу, який в силу відсутності зацікавленості з боку держави почав «розтікатися» за трьома напрямками. По першому напрямку, який повів, точніше були перемануті, за кордон (Європа, Росія, США) найбільш продуктивні та ефективні учені. У другому напрямку (у бізнесових структурах) знайшли своє успішне місце інші.

Слід погодитись з авторами, що людина в своєму розумовому розвитку пішла значно далі від морального, у зв'язку з чим більшість суспільства думає про поживу у грошовому еквіваленті, забуваючи при цьому про гуманізм, моральність своїх дій.

Це в кінцевому результаті призвело до того, що людство удосконалюється більше в науково-технічному плані й через це швидше у своїй жорстокості, аніж в моральності, гуманізмі.

Синтез ментальності і фізики в усьому і повсюди – ось кредо цивілізованої людини, оскільки цивілізованість з огляду високої моральності є найвищою здатністю її цивілізованого розвитку, що визначає покращення природних характеристик і навичок.

На жаль, поки що будь-які прояви інтелектуального росту використовуються людством не на користь моральності і гуманізму.

Справді, як твердить В.А. Ткаченко безглуздо заперечувати тезу про те, що буття визначає свідомість. Але в сьогоденні, в догматичній правильності такого підходу встає щось безнадійне, не тривке, магімоподібне. Звичайно, не стійкий стан суспільної свідомості – надзвичайно характерна риса перехідного періоду з одної формації суспільства до іншої, яка розхищується

деструктивними силами в державі. Криза свідомості, в значній мірі, задається тими об'єктивними процесами, за якими або під впливом яких вона структурується. Хіба можна уявити гармонію у колективній свідомості соціальних груп, які по-різному пов'язані з засобами виробництва. Безумовно при таких обставинах має бути неоднакова зацікавленість у розвитку виробництва, інтелектуальні наміри, що стосуються їх трудової діяльності, а звідси й можливості та потреби усвідомлення загальносуспільних процесів. Саме ця різниця складає основні засади диференціювання суспільної свідомості, що не може бути до кінця ліквідовано ні соціальними програмами, ні ідеологічним впливом [1-2].

Власне ці та інші обставини обумовлюють актуальність проблем активізації та розширення можливостей використання інтелектуального потенціалу в усіх сферах суспільного життя, який повинен лягти в основу розвитку новітніх виробничих сил і виробничих відносин у нашій державі.

Аналіз останніх досліджень за темою технологічного імперативу розвитку інтелектуального потенціалу. Дослідженням проблем технологічного імперативу розвитку інтелектуального потенціалу присвячено немало публікацій. Серед них праці В.А. Ткаченка, Б.І. Холода, А.І. Щукіна, В.П. Олійника, В.О. Юпенкова, Я.Г. Берсуцького, Г.А. Семенова, ін.

Найбільш помітною і значимою працею у науковому світі України у 2008 році щодо розширення можливостей використання інтелектуального потенціалу в усіх сферах суспільного життя виявилася монографія проф. В.А. Ткаченка «Інтелектуальний потенціал в основі розвитку виробничих сил і відносин» та науково-концептуальний альманах «Технологічний імператив розвитку інтелектуального потенціалу України» в 7-ми книгах за наук. ред. д.е.н., проф. В.А. Ткаченка.

В анотації кожного тому підкреслюється, що книга призначена для державних діячів – від Президента до народного депутата; економістів – від студента до міністра, а також працівників органів державного управління та місцевого самоврядування і підприємств й організацій з різною формою власності.

Як справедливо відмічають автори у багатотомнику, з проголошенням незалежності «неждано-негадано» і науково надто дискусійно перед Україною постала проблема переорієнтації існуючої фундації суспільства – «соціалістичного народного господарства» у суспільство нового рівня розвитку з господарством на основі ринкових економічних відносин. Ось тут було б доречно керівництву держави створити необхідні умови для прояву наукою здібностей у формуванні організаційно-економічних та інших механізмів поступового переходу на нові умови господарювання. Проте тоді, на зорі незалежності, у державі не знайшлося політичної волі для вирішення цієї проблеми і в результаті втрачено час. У даному випадку добру ініціативу проявили учені Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля і внесли в інтелектуальну нішу всі посилий вклад видавши вище названий семи томник.

Кожен том з глибоких духовно-релігійних та філософських позицій широко розкриває ту чи іншу інтелектуально-технологічну проблематику.

Наприклад книга I присвячена формуванню «Концепції розвитку технологічного потенціалу України»; книга II розкриває мотиваційні контексти розвитку природних технологій; книга III дає пропозиції у галузі наукових відкриттів та винаходів, технологій суспільного наукового визнання; книга IV присвячена розкриттю можливостей ініціативної інтелектуальної творчої діяльності; книга V, знову ж таки, висвітлює основи проектування систем оперативного управління; книга VI «запрошує» до основ теорії природних запасів енергії, а книга VII присвячена проблемам альтернативної енергетики та енергії часу.

Дати в одній короткій статті характеристику усім томам (10 книг) неможливо. До речі на кожний том дають ґрунтовні рецензії відомі в Україні й за рубежом учені, серед яких: Я.Г. Берсуцький, Г.А. Семенов, В.П. Олійник, В.О. Юпенков, ін.

Необхідно відмітити високий літературний хист авторів, філософські підходи та афористичність викладу матеріалу. Власне в книгах є ґрунт і пожива для прояву творчої ініціативи у сфері використання інтелектуального потенціалу, як ми зауважили, від Президента до народного депутата, економіста до студента і... міністра.

Виклад основного матеріалу. Науковий редактор семитомника В.А. Ткаченко пише: «Чимало можна досягнути за рахунок владності, багато можна досягнути за рахунок грошей, але найбільший капітал можна придбати за рахунок інтелекту, знань своєї справи, доброзичливості, толерантності і справедливості...» [1]. Між тим у наукових колах України існує багато визначень і понять у сфері інтелекту, технологій, ін.

Керуючись висновками історії та філософії, понять інтелекту та технології, визначення наукових категорій у цій сфері, як справедливо відмічають автори, початок ХХІ століття був позначений найважливішою історичною подією у розвитку суспільства – світова суспільна формація перейшла до третього історичного суперциклу розвитку, характерною ознакою якого є процеси трансформації фундаментальної науки і інноваційних технологій інтелектуального потенціалу у вирішальний чинник еволюції. Підґрунтям такого переходу слугує цілий комплекс сучасних наукових напрямків використання сукупного інтелектуального потенціалу суспільства на основі синергетики, універсальної теорії розвитку, теорії біфуркації і катастроф, космології, енїоніки та нової фізики [1-2]. До дискусії залучено нову наукову парадигму фізичної взаємодії натуральних процесів Природи. Головною відзнакою цієї парадигми є прогностна методологія на основі принципово нового типу раціональності – інтелектуально-синергетична раціона-

льність. На перший план виходять процеси наукового обґрунтування усвідомленого сукупного інтелектуального потенціалу суспільства, що вимагає не лише нового способу мислення, з нахилом до філософії невизначеності і нестабільності, а і нового понятійного апарату стосовно теми дослідження.

У цьому зв'язку виникає запитання: а чи достатньо наукового потенціалу для розробки нового, більш раціонального алгоритму визначення понять і наукових категорій у цій сфері? Тим більш, прогнозувати співвідношення між поняттями, які й раніше і в більшості випадків відносині між владою й знанням або наукою; відносини між пізнанням невідомого і усвідомленням пізнаного; співвідношення наукового обґрунтування і достатністю науково-технічного рівня; співвідношення між інтелектуальним потенціалом і науковим; співвідношення між інтелектом суспільства і досягненим науковим рівнем чи рівнем його розвитку.

Як бачимо, все «кружляє і крутиться» навколо поняття інтелекту, який є чи має бути рушієм НТП прогресу. Так що ж таке інтелект й інтелектуальний потенціал у цьому розумінні? Як ним користуватися – то на це питання відповідає багатотомник.

Автори стверджують: «Не вдаючись до глибокого дискурсу, з максимальною мірою впевненості, можна сказати що населення планети Земля має швидше віртуальне уявлення (про предмет дискусії – *авт.*), ніж може матеріалізувати ці поняття. Ми говоримо: «мислення – матеріальна субстанція» і в той же час вживаємо певні зусилля, аби знайти підтвердження цьому. Ідеально сформований і абсолютно індивідуальний мозок кожного, за своєю енергетичною і матеріальною віддачею, значно перевищує традиційні, з матеріальної точки зору, засоби виробництва такі як сировина, робоча сила і гроші. В його середовищі концентрується те, що ми називаємо інтелект, сукупність якого з його енергетичними можливостями складають інтелектуальний потенціал. Але мозок не бажає, не може розкрити все про свої технологічні можливості, репродукувати свій потенціал, відтворювати свої можливості.

Ми часто і голосно говоримо, що знання – це сила. Тим часом, десь у глибині мозку, у якійсь із його комірок, напрочуд впевнено визріває думка, що це не так. Десь у надрах свідомості зріє, що не все ще ти знаєш, що не все ще ти пізнав і тим більше усвідомив пізнане. А якщо й науково не обґрунтував усвідомлене, то твої знання неповні. Проте лише наукове обґрунтування відкриває шлях до нового знання. Лише інтелектуальні можливості здатні на творення нового, через пізнання, усвідомлення пізнаного і наукове обґрунтування усвідомленого [2].

То ж, на наш погляд, знання – це рівень усвідомлення пізнаного, що формує інтелект. Знання – це не поле борні. Знання – це, у нашому розумінні, – інструментарій, яким на бранному полі здійснюється пошук для застосування інтелектуального потенціалу індивіда, корпорації, держави. Він скрізь: у телефонних розмовах, на ринку, на стадіоні, в кіберпросторі Інтернету. Він охоплює людство, атмосферу землі. І навіть у цій ситуації ми постійно відчуваємо, що наш інтелект голодний і потребує нових знань. Ми постійно відчуваємо сократівське «я знаю, що я нічого не знаю» [2].

Інтелект, на думку авторів, – це логічний початок, логос життя, що відтворюється з того конкретного і неподільного цілого, в якому сам початок є логічно нерозкритим, чужим, трансцендентним думці, алогічним, неподільним і необґрунтованим з логічним початком – те, що породжує процес мислення, думку і має свою самосвідомість, рефлектує та розвиває само себе, має

свої обмеження, з яких воно не може виходити, але в цих межах, воно нероздільно панує.

Інтелект як явище, як конкретна єдність алогічного з логічним, певна річ, залишається понад логічним, що не уміщується ні в яке логічне визначення, що має справу лише зі схемами, а не з живою його тканиною, але від цього воно не стає ні антилогічним, ні логічно індиферентним. Інтелект породжує здатність мислення, яке породжує думку і має свою самосвідомість, він не рефлектує сам на себе, він усвідомлює пізнане і науково обґрунтовує самоусвідомлене, породжуючи нові знання [2].

Спірним є твердження авторів, що інтелект – це програма життєдіяльності кожної людини, його душа, що приходить в лоно матері разом з ембріоном життя. Так, справді він піддається впливу середовища, в якому він реалізується, але він не залежить від цього впливу, отже і від середовища, в якому розвивається. Синергетичний погляд на хід його розвитку означає, що наше майбутнє багатоваріантне, але не зумовлене. Незаперечного фактату або нагальної необхідності однозначного еволюційного вектору не існує, а вибір вектору нашої долі, тобто, оптимального варіанту розвитку, залежить від нас самих, від нашого розуму, від нашого відчуття відповідальності перед майбутнім, від нашого духовного стану, віри і волі, тобто усіх тих складових, які акумулюють у собі наші інтелектуальні можливості, які за нашим переконанням, можна реалізувати за допомогою тієї чи іншої програми.

Поняття науково-технічного прогресу характерне не лише інноваційними технологіями, а у більшій мірі є саме технологічним. Автори семитомника відмічають, що даний етап розвитку суспільства характеризується соціально-культурними трансформаціями, які визначають параметри глобального суспільного порядку сучасного світу. Власне ці та інші обставини обумовлюють доцільність формування інституційних засад Економічної Конституції України. Вони зумовлені новітніми технологічними зсувами, які з'являються з кожним новим кільцем науково-технічної революції і які настійно потребують їх усвідомлення, понятійного визначення і наукового обґрунтування та у функціональному відношенні регламентування. Технологічні відносини на цьому етапі розвитку будь-якого суспільства мають розглядатися не тільки як взаємодія процесів у суспільстві і природному довкіллі, але й як міжособистісні взаємодії серед людей, індивідів з їх інтелектуальним потенціалом і механізмами (технологіями) його використання.

Саме такий підхід дозволяє нам обумовити нову наукову парадигму технологічного способу розвитку і обумовлює динамічну систему технологічних відносин. І саме це визначає характер технологічного розвитку великих соціально-економічних систем як самоорганізованих суспільних формацій, які йдуть шляхом послідовних змін технологічного способу виробництва, в результаті чого одна система технологічних відносин діалектично переходить в іншу, вищого рівня розвитку.

Алгоритм реалізації інтелектуальних можливостей людини наведено на рис. 1.

Загалом зацікавленість суспільства технологічними новаціями, науковими розробками і результатами досліджень виникла приблизно в 400 році до н. е. старогрецький філософ Демокрит власне тоді запропонував ввести поняття «атом» як неподільну частку корпускулярно-молекулярної матерії. З тих пір особливу увагу дослідників привертала проблема технології, технологічного прориву, науково-технічного прогресу [1-2].

З середини ХХ століття проблеми науково-технічного прогресу розглядалися головним чином на макрорівні як заходи, що сприяли загальному розвитку.

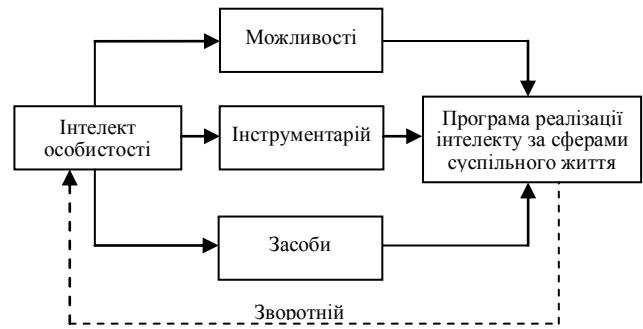

Рис. 1. Алгоритм реалізації інтелектуальних можливостей особистості

В останній чверті згаданого віку проблеми технологічного розвитку стали незаперечним атрибутом програмного планування на всіх рівнях розвитку. Тоді науково-технічний прогрес стає однією з найвпливовіших функцій розвитку суспільства. Технології, їх розвиток стають головним підґрунтям стабілізації суспільної формації. Такий підхід не тільки суттєво важливий – він природно необхідний, оскільки одне без одного просто не можливі. Як не може функціонувати організм людини без мозку, так не може функціонувати мозок без організму людини (хіба що коли людина знаходиться «в комі», але і тоді мозок залишається живим). Одне слово – суспільство без належної технологічної бази – не суспільство у повному його розумінні.

Загалом під технологіями пропонується вважати сукупність наукових знань, відпрацьованих технічних рішень і технологічних процесів, які зумовлюють багатоваріантну реалізацію в різних напрямках науки і техніки, економіки і політики, соціального і культурного розвитку.

Потрібно погодитись з авторами, що звичайна людина тільки віртуально може бути зацікавлена в успішному розвитку науки та на її основі технологічного базису свого існування, бо кожен із нас бажає жити якомога довше, краще, комфортніше і безпечно, але без загальних витрат. Кожен із нас бажає корекції технологій нашого життя, але без нашої участі, чистого повітря, чистої джерельної води, екологічно чистої їжі, але щоб це забезпечувалося без будь-яких енергетичних потрясінь [2].

Сьогодні у кожного – від учнів старших класів до провідних спеціалістів різних галузей і вчених – і на устах, і в думках в різних варіантах розглядається нова концепція технологічної парадигми на основі нанотехнологій, наноматеріалів, нанотехніки. За переконанням В.А. Ткаченка у широкому розумінні технологія – це яким чином і чому саме вдається досягнути кінцевого результату, узгодженості між мільйонами людей і чому, саме такої узгодженості чи кінцевого результату досягнути не вдається. Відсутність таких знань чи невміння ними володіти приводять до хаосу в суспільстві, трагедій у суспільному житті.

Учені провідних країн пов'язують розвиток науково-технічного прогресу в усіх високотехнологічних сферах діяльності людини з нанотехнологіями. Але, на наш погляд, людство черговий раз заблукало в хащах технологічного розвитку. Як відмічає В.А. Ткаченко ще з часів усвідомлення, так званої, «дамаської сталі» людство розвивалося і розвивається на основі нанотехнологій. Просто ми це не усвідомлювали. А приблизно за декілька років у світову свідомість блискавкою увірвалось коротке, але з великим потенціалом слово «нано». Воно збуджує уявлення про великі зрушення у всіх напрямках науки і техніки, з великими надіями для економіки, з надіями на

краще життя. Багато людей вбачають в нанотехнологіях «паначею від усіх бід», багато вірять у новий стан протистоянь різних країн, не залежно від їх сучасного рівня розвитку, дехто вбачає створення нового типу біоенергоінформаційних систем.

Таке звеличення та піднесення до рангу пріоритетних національних напрямків нанотехнологій зі сподіваннями, що вони забезпечать у майбутньому якісний приріст технологічних показників та покращення характеристик соціально-економічних систем, що надасть їм якісно інших властивостей, надає важливого значення у всіх високорозвинених у технологічному і соціокультурному відношеннях країнах. Усі вони мають у використанні Національні програми критичних технологій до 2015 і навіть до 2025 років. У кожній із цих країн визначені і законодавчо затверджені Національні проблеми розвитку і регулювання державної політики в напрямку технологічного забезпечення усіх галузей соціального розвитку, визначене бюджетне фінансування.

Двадцять, так зване, технологічне століття, з точки зору науковців, розпочалося не з 1900 року, а в 1895 році. У ньому були зроблені найважливіші відкриття, які й зумовили основні напрямки науково-технічного прогресу на перспективу.

Сьогодні у нас 2012 рік – рік, безумовно нових відкриттів, які мабуть накреслять свої напрями розвитку науки і техніки. Як їх впізнати? Як не повторити вже пережитих помилок? На відміну від згадуваних методів високорозвинених високоцивілізованих держав, які в подібних випадках створювали свої державні структури у вигляді Опікунських, Наглядових, Координаційних і їм подібних відомств, як інструментарію цілеспрямованої і планомірної координації дій з досягнення поставлених цілей, супроти здоровому глузду в Україні все було зроблено за принципом навпаки, у зворотному напрямку, а не в напрямку подолання перепон і розв'язання проблем, що виникають, справді, немов за вказівкою усі інститути державного управління в Україні стали на шлях породження надзвичайних ситуацій, труднощів і перепон при входженні в систему ринкових відносин.

Внаслідок вищесказаного, помилки в застосуванні інструментарію, невпевненість внаслідок невміння і нерозуміння процесів роздержавлення, зовсім не схилили до проведення глибокого аналізу трансформаційних процесів як у регіонах, так і в державі загалом. Більше того, науково-дослідні установи, наукові структури ВУЗів, як інтелектуальні інституції, немов навмисне, були виключені як елементи діючої системи «народно-господарського комплексу».

Дослідження ж самі по собі загалом ускладнилися ще й тим, що було зруйновано обліковий та державний статистично-звітний процес. При цьому не склалися регіональні структури статистичної звітності. Це призвело до порушення динаміки процесів реструктурування, позбавило науковців можливості отримувати необхідну і достовірну інформацію про стан справ у галузях, на підприємствах і в «народно-господарському комплексі держави» в цілому дотримання договірних та статутних умов.

Такий стан справ завуальював об'єктивне становище, так як (сьогодні це вже само собою розуміється) підприємства державної підпорядкованості, користуючись нагодою, вийти із системи державного управління і були зайняті питаннями власного упорядкування. Вони, практично, відмовлялись від статистичної звітності, роблячи все для того, щоби вона стала формальною і недосяжною для науковців, що ще тримались «на поверхні». Таким чином, інформація про істинний стан підприємств, галузей, країни була закрита. Відсутність зворотного зв'язку, послаблення обліку контролю щодо спеціалізації виробництва та ін. привели до втрати тих

технологічних надбань, що були нажиті за важкі десятиліття радянського будівництва.

Висновки і пропозиції. Таким чином наведені результати наукових досліджень в інтелектуальній сфері та прогнозів щодо технологічної бази соціального, економічного та культурного розвитку України в контексті контексті семитомника «Технологічний імператив розвитку інтелектуального потенціалу України» засвідчують необхідність повернення в своєму розвитку до інтелектуального інструментарію та засобів відродження як виробництва, так і суспільства загалом. Нинішні умови суспільних трансформацій і економічних реформ розкривають інтелектуальний потенціал та технологічний рівень виробництва до активізації яких необхідно долучити наявний науковий потенціал держави. На підґрунті отримання результатів, дискусій та практичних доробок визначено моральність напрямів технологічного розвитку як безумовного принципу поведінки під час реалізації інтелектуального потенціалу якщо циклічність особистих, громадських і виробничих відносин відбувається за суспільними, економічними та природничими законами. Творення, в інтелектуальному змісті має позитивні результати і асоціюється з наповненням позитивною енергією довкілля, у якому ми існуємо, що, в свою чергу, є послабленням негативної енергії, від якої уповільнюється творчо-інтелектуальна діяльність людей.

Таким чином, зміни можливі лише за умови розробки і реалізації програми переходу до нової формальної моделі соціально-економічного розвитку суспільства з використанням наукових розробок викладених в «Технологічному імперативі розвитку інтелектуального потенціалу України».

Список джерел

1. Інтелектуальний потенціал в основі розвитку виробничих сил і відносин: Монографія / В.А. Ткаченко. – Д. : Моноліт, 2008. – 274 с.
2. Технологічний імператив розвитку інтелектуального потенціалу України: наук.-концепт. альм.: у 7 кн. – Д. : Моноліт, 2009. – Кн. 1: Концепція розвитку технологічного потенціалу України: монографія / В.А. Ткаченко, В.І. Ткаченко, В.І. Холод; за наук. ред. д.е.н., проф. В.А. Ткаченко. – 320 с.
3. Аммельбург Г. Предприятие будущего. Структура, методы и стиль руководства / Г. Аммельбург. – М. : Международные отношения, 1997. – 416 с.
4. Бойкин О.И. Макроструктурная динамика и структурные циклы в экономике / О.И. Бойкин, Л.А. Дедов. – Екатеринбург: Уро РАН, 2001. – 60 с.
5. Большой энциклопедический словарь. – М. : «Большая энциклопедия»; СПб.: Норрингт, 1999. – 1456 с.
6. Булгаков Е.Н. Свет невечерний: соч. в 2-х томах / Е.Н. Булгаков. – СПб., 1999.
7. Бурков В.П. Механизмы функционирования организационных систем / В.П. Бурков, В.В. Кондратьев. – М. : Наука, 1981. – 136 с.
8. Воронин А.А. Модель оптимального управления структурными изменениями организационной системы / А.А. Воронин, С.П. Мишин // Автоматика и телемеханика. – 2002. – №8. – С. 136-150.
9. Глушенко В.В. Исследование систем управления / В.В. Глушенко, И.И. Глушенко. – Железнодорожный, Московской обл. : НГЦ «Крылья», 2000. – 416 с.
10. Грекова В.А. Методологічний аналіз соціально-економічних чинників управління витратами / В.А. Грекова, П.Н. Маслов // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – Вип. 213. – Т. VI. – С. 1451-1460.
11. Грекова В.А. Проблеми реновації основних засобів на підприємствах корпоративного типу / В.А. Грекова, П.Н. Маслов // Академічний огляд. – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2006. – №2. – С. 58-62.

12. Друкер П. Управление, нацеленное на результаты / П. Друкер. – М. : Технологическая школа бизнеса, 1994. – 510 с.
13. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / П. Друкер. – К. : Україна, 1994. – 319 с.
14. Ехлаков Ю. П. Моделирование структурных взаимосвязей функционирования организационных систем управления / Ю.П. Ехлаков, В.В. Яворский. – Томск : ТГУ, 2000. – 212 с.
15. Коголовский В.М. Происхождение ERP / В.М. Коголовский // Computer Word Россия. – 2000. – Май.
16. Коноков Д. Г. Организационная структура предприятий / Д.Г. Коноков, К.Л. Рожков. – М. : Институт стратегического анализа и развития предпринимательства, 2004. – 146 с.
17. Лесков Л.В. Знания и власть / Л.В. Лесков. – М. : СИНТЕГ, 2001. – 100 с.
18. Малинецкий Г.Т. Модель иерархической организации / Г.Т. Малинецкий, М.С. Шакаева. – М. : ИПМ, 1995. – 240 с.
19. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Т. 20, 25, 49.
20. Маслов П.Н. Оперативное управление социально-экономическими системами в условиях неопределенности / П.Н. Маслов. – Днепропетровск : Монолит, 2005. – 256 с.
21. Мильнер Б.З. Системный подход к организации управления / Б.З. Мильнер, Л.И. Евненко, В.С. Рапопорт. – М. : Экономика, 1983. – 219 с.
22. Минцберг Г. Структура в кулаке: создание эффективной организации / Г. Минцберг. – СПб. : ИД Питер, 2001. – 512 с.

А. Бачурин

г. Донецк

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ ЛЁГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

Обладая высокой потребительской ценностью, товарная продукция лёгкой промышленности имеет огромный потенциал для качественного и количественного развития за счёт расширения смежных подразделений национального хозяйства. Вместе с тем, доминирование сферы производства основного и оборотного капиталов ещё не предполагает одновременное развитие сферы производства потребительских товаров, т.к. большая доля готовой продукции, размещённая на отечественном рынке, может иметь иностранное происхождение.

В данной статье анализируются аспекты функционирования лёгкой промышленности на зарубежном и национальном рынках. Кроме того, рассчитан прогнозный вариант развития этого подразделения хозяйственной системы до 2020 г., при этом, снижение доли иностранной продукции на внутреннем рынке осуществляется в итоге реализации программы региональной кластеризации.

Ранее вопросы развития лёгкой промышленности рассматривались в работах таких учёных как: О. Лабурицевой [9], А. Мазараки [10], О. Паливоды [11], О. Царенко [12] и других.

Общий объём продукции лёгкой промышленности Донецкой области в 2011 году по сравнению предыдущим годом уменьшился на 15%, в частности выпуск трикотажа сократился за 2011 г. против 2010 г. на 7,2%,

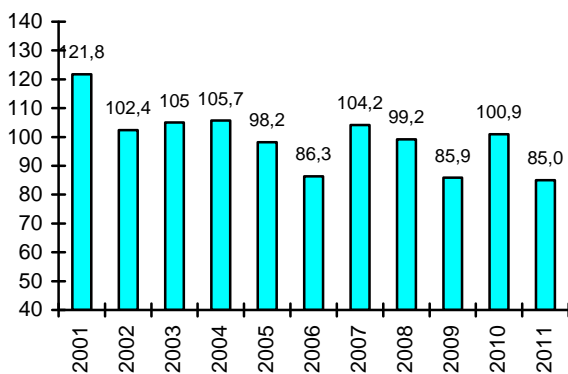

Рис. 1. Динамика производства лёгкой промышленности Донецкой области (к предыдущему году; в процентах)

блузок, а также обуви – на 9,4%, постельного белья – на 22,6%, шерстяных тканей – на 32,6%, шерстяной пряжи – в 2 раза, брюк, бриджей – у 3,1 раза. В тоже время, производство обработанной кожи увеличилось на 10%, костюмов – в 1,6 раза, платьев и сарафанов – у 2,2 раза. Отрицательная «динамика в значительной мере связана с ограниченной базой сравнения», ведь в 2010 году «подъём производства» [2] в лёгкой промышленности составил 0,9%.

Вместе с тем, цены на продукцию рассматриваемой отрасли увеличились по Украине за 2011 год на 8,7%, в том числе в текстильной промышленности и пошиве одежды – на 9,8%, производстве кожи и кожаной обуви – на 6,1%.

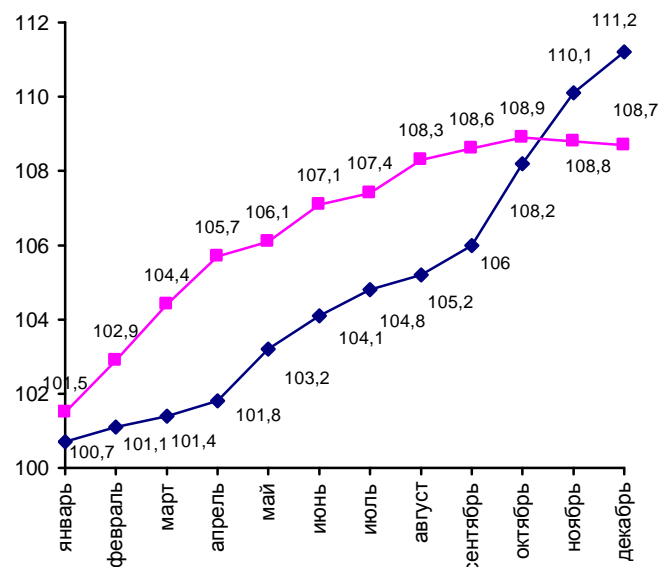

Рис. 2 Индексы цен производителей продукции лёгкой промышленности по Украине (к декабрю предыдущего года; %)

В краткосрочной перспективе повышение цен товарной продукции лёгкой промышленности несколько улучшило финансовое состояние собственников производства, так как в условиях фиксированной эластичности потребительского спроса, реализация стоимости